

therani et Calvinistæ sibi persuadent, sua somnia esse verbum Dei sibi immediate dictum. Aut si hoc non, unde ergo hauserunt? A seipsis? hoc e quidem negant. An ab aliis Hi vero si sunt fallibiles, quomodo tuto illis credunt? Si infallibiles, cur potius hi, quam Ecclesia Catholica? Ultimum argumentum est ex Patribus, qui omnes ad Ecclesiam provocant in questionibus fidei quibuscumque, quod nullo modo facerent, si Ecclesiam falli posse existimarent. Amesius: « Nos loco multarum demonstrationum unam instantiam dabimus manifesti erroris Ecclesie ». Augustini et Innocentii I sententia, sexcentos circiter annos viguit in Ecclesia, Eucharistiam etiam infantibus esse necessariam. « Verba sunt Maldonati Jesu in Joan. vi, quæ explicari possunt ex Augustino de peccatorum merit. et remiss. lib. i. cap. 24. » Christi Ecclesia institutum tenet, non posse quemquam hominem absque Dominicae mensæ participatione ad vitam æternam pervenire. « Quod nominatum de infantibus affirmat, ex consensu Innocentii P. lib. i. contra Julianum cap. 2. et lib. iii. cap. 11. contra 2. Epist. Pelag. lib. ii. cap. 4. Jam vero contraria sententia in Ecclesia viget; et concilium Trident. anathema denuntiavit sententia priori, atque adeo Innocentio Papæ et Augustino cum Ecclesia tota illius actatis ». Sess. 21. canon. 4: « Si quis dixerit, parvulus antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharisticæ communionem, anathema sit. » Vel certe Papam cum Ecclesia, vel concilium cum Papa graviter errasse necesses est. » Respond.

1. xxv' ἀνθρώποις: Si falsa est definitio concil. Trident., cur Lutherani et Calvinistæ illam sequuntur? Si vera: et simul etiam verum, quod sex primis sæculis creditum sit, Eucharistiam esse infantibus ad salutem necessarium; Ecclesia sex primorum sæculorum perniciose erravit circa medium ad salutem in re ipsa necessarium; quod non potest cadere in veram Dei Ecclesiam, ut videtur etiam Amesius supra agnoscisse. Respond. 2.: absolute, SS. Innocentio et Augustino falso attribui eam doctrinam: ut cum P. Gretsero dudum contra Calixtum ostendit 2. part. Irenici cap. 7. in S. Innocentio. Neque enim sancti illi de communione reali SS. Eucharistie, sed tantum de spirituali per Baptismum loquuntur. Falsum etiam est creditum esse in Ecclesia olim eam communionem necessitatem; ut ostendit contra recensionem Graecorum Schismatistarum errorem Petrus Arcadius lib. iii. cap. 40. et seq. Lapsos autem in hoc fuisse nonnullos Catholicos, et in his Maldonatus, jam dudum monuit Gretserus tom. 2. lib. iv. de Rom. Pontif. cap. 10. Mirum est, cavillationem hanc a Witackero primo propositam, a Gretsero discussam, toties interim a Petro Molinaeo, Amesio, Calixto, Crocio (et quo non?) repetitam, rursus, ut putidissimam crambem recoqui, nec quidquam ad solidam Gretseri solutionem infringendam adferri. Quamquam ne Maldonatus quidem pronuntiavit, viguisse illam sententiam in tota Ecclesia, et ab omnibus receptam fuisse, sed loquitur indefinite; et si nec in hoc veritatem eum attigisse fateamur.

VINDICÆ

PRO LIBRO QUARTO

DE NOTIS ECCLESIAE

Ad CAPUT I.

Tractationem de notis Ecclesie Bellarminius hoc cap. ait esse utilissimam. Amesius multa et mira opponit. 1. inquit: « Nullum omnino eam usum habere, si verum sit quod Bellarm. affirmat lib. iii. cap. 2. » Ecclesiam esse cōtum honinum ita visibilem et palpabilem, ut est cōtus populi Romani, aut regnum Galliae, vel respubl. Venetorum. « Super vacuum enim esset et plana ridiculum, sollicite disputare de notis regni Galliae aut reipublicæ Venetorum. » Resp.: Hæc cavitatio jam supra tractando de visibilitate Ecclesie explosa est: ubi prius illud principium (nempe, cōtus qui profiteret fidem Christi, sacramentorumque usum habet sub regime unius Pastoris visibilis, est vera Dei Ecclesia), sola fide innescit, et ante fidem suspectam nonnisi probabili persuasione tenetur. Quia vero evidenter nulli viatori innescit potest veritas fidei et sacramentorum Christianorum, adeoque Ecclesie essentia; necesse fuit nobis tradi notas aliquas, ex quibus veluti proprietatis exterioris sese prodentibus disceremus, quisnam esset ille cōtus, cui competit illa definitio. Ideo utilissima est hæc tractatio. Sicut enim in naturâlibus essentiâ rerum nobis non innescunt, nisi per aliquas proprietates sese exterioris prodentes; ita multo magis essentia rerum supernaturalium. Amesius 2.: Hæc tractatio ex sententia Bellarmini: « Nullum usum habere potest apud eos qui non runt, quænam sit Christiana fides, que sacramenta, et quis Rom. Pontifex: quia ex istis definitionem Ecclesie, adeoque certam ejus notitiam habent, si modo Ecclesia sit (ut Bellarm. contendit) cōtus hominum eisdem Christianæ fidei professione, eorum

demque sacramentorum communione colligatus, sub regime legitimorum Pastorum, ac præcipue Rom. Pontificis. » Respond.: Ut notæ sint sufficientes ad indicandam veram Christi Ecclesiam, Bellarminus hæc tria requirit. 1. Ut sint propriæ rei discer-

Ad CAPUT II.

Ut notæ sint sufficientes ad indicandam veram Christi Ecclesiam, Bellarminus hæc tria requirit. 1. Ut sint propriæ rei discer-

nenda, nou communes. Si enim velim tibi designare certum hominem, quem numquam vidisti, ut mox atque eum videris, discernas ab aliis, non debo dicere : Est quidam, qui habet duos oculos, duas manus etc., nam haec sunt communia omnibus : Neque etiam debo eum designare per notas, quae licet ei sint propriæ secundum rem, tamen non sunt propriae opinione aliorum, cum multi illa sibi vendicare soleant : sic enim nūquā ille, qui queritur, inveniretur. Ita Bellarmius verissima et clarissime. *Amesius tamea ait :* « Male et sophistice inseruit illud : de aliorum opinione ; quia si ad opinionem hujus aut illius, exigendas essent rerum proprietates, tum nihil certi de iis haberemus ». Sed non adverfit Amesius, aut certe fraudulenter dissimulat, non hiescœlios nos esse de qualibuscumque proprietatis, sed de iis, quæ respectu quorūvis rem unam discernunt ab alia. Sed promptum est hiarolari, cur tam patentes veritatem respuat, quia nempe olfacit, hinc facile ac merito refutari illas consuetas notas ab omnibus hodie Novatoribus assignari solitas. 2. Condicio est, ut sint notiores ea, enī sunt nota; aliqui enim non sunt nota, sed ignota. Etiam hic nodum in *scirpo querit Amesius dicens :* « Ambigue dicitur : Notas esse notiores re nota; quia huic aut illi omni, hoc aut illo modo, notitia distincta vel confusa, possent simul esse magis aut minus nota ». At numquid apud doctos æque ac rudes in confessio est, omne signum debere esse notius signato, nimurum respectu cuius est signum. Tricas hic ab Amesio insinuatas, et a Museo Lutherano, P. Suarezio objectas extricavi in appendice *Anti Musæi* §. 5. et 7. 3. Condicio est, quod vera nota sint inseparabiles a vera Ecclesia. Et in hac acquiescit Amesius Bellar, cuius proinde doctrina omnino in sequentibus observanda est, quamvis forte aptius tria illæ nota cum aliis sic exponerentur, ut 1. singula convenienter veræ Ecclesiae. 2. Ut saltem simul sumpta convenienter soli Ecclesiae vera, sintque ab ea inseparabiles. Si enim simul sumpta non convenienter soli, non essent proprietates, sed accidentia communia, quæ minime in rei notitiam dicunt. 3. Ut sint notiores quam ipsa vera Ecclesia. Porro jam evertende sunt nota a Lutheranis et Calvinistis communiter assignari solita.

Nihil illis frequentius, quam pro notis

Ecclesie, cum Augustana Confessione art. 7. assignare : « Puram verbi prædicationem, et legitimam sacramentorum administracionem ». Quamquam exinde jam ingentes difficultates, et in quacumque partem se vertant, seipsose obturanci sentiant. Docuit enim Augustana Confessio conceptis verbis : « Oportere semper S. Christianam Ecclesiam manere, quæ est congregatio omnium fidelium apud quos Evangelium pure prædicatur, et SS. sacramenta juxta Evangelium ministrantur ». Si hoe verum est : Ergo vel per mille annos ante Lutherum habuit illa congregatio illas duas notas, vel non habuit? Si non : ergo falsum est, eam fuisse veram Ecclesiam, qui « veram Ecclesiam oportet semper manere et habere illas duas notas. Si habuit; vel ergo ostendat nobis aliud Ministerium Verbi et sacramentorum, quam Pontificium per illos mille annos; vel fateantur, hoc fuisse et esse purum ac legitimum. Hoc dilemma inclinabiliter coavincit adversarios, et cogit, ut vel deserant apertissima Confessionis Aug. verba (que etiam Amesius videri vult sequi) vel addicent nobis veram et puram Ecclesiam. Quo stante superfluum reor hic repeteare caillos tam Amesii quam Gerhardi, quibus Bellarmini demonstrationes cludere satagent; omnia enim tandem vertuntur in eo dilemmate, quod si solvi nequeat, Victoria manifesta nostra est; ac tamen aliqua ratione probabili possit solvi, jam videamus.

Conatus est nuper post Hunnum et Gerardum Museus assignare solutionem hanc, quod nempe Augustana Confessio ejusque Apologia « considerat Ecclesiam non simpliciter et absolute ratione eorum, quæ semper et quovis in statu ei convenient, sed in statu conaturali, qualis in se et sua natura est ». At hoc directe et aperte adversatur Augustana Confessio. Nam juxta eam congregatio fidelium, apud quos pure prædicatur verbum, et sacramenta juxta Evangelium administrantur, debet semper manere; quod autem debet semper manere abstractum a statibus accidentalibus. Qualis enimvero esset ea definitio Ecclesiae, quæ ei tantum convenienter pro certo aliquo statu accidentario? Violenta proinde est hac, non interpretatio, sed detorsio verborum Augustanae Confessionis, ipsius verba et sensum funditus evertens. Quid enim clarius his verbis? « Habet Ecclesia proprie dicta, signa sua, scilicet puram et sanam Evangelii

prædicationem etc. » Hinc igitur sic argumentor. I. Illud non potest esse nota proprie dictæ Ecclesie in quocumque statu, quod æque est nota hereticæ et fanaticæ synagogæ : atque Biblia et Baptismus sunt æque nota Synagoga hereticæ et fanaticæ : ergo non sunt nota proprie dictæ sanctorum congregations. Minor est Lutheri, a Lutheranis frequenter recepta. Major est evidens, quia accidens commune etiam contrario, non potest esse nota seu proprietas, aut essentia alterius contrarii : atque congregatio sanctorum, et ceterus hereticorum sunt plane contraria; ergo quod est commune cum hoc, non est proprium alteri, nec eius nota. II. Nec pura nec impura prædicatio Evangelii, itemque nec legitima, nec illegitima administratio sacramentorum pertinet ad clanculariam illam sanctorum congregatiōnem : ergo nec pura prædicatio ad statum ejus florentem; nec impura ad statum ejus infelicem et corruptum perficit. Consequenter per se patet. Antecedens probatur : Quia ministerium verbi et sacramentorum non potest nisi sensibiliter externe exerceri: ergo non potest exerceri ab illis clanculariis, cum hi non modo in statu corrupto soleant latitare, « ita nee sibi invicem, nee aliis innotescant », ut fatetur Museus disp. 2. th. 129, sed etiam in statu florenti « soli illi distinctor nota sunt, qui corda et renes scrutatur », th. 92. III. Argumentor universaliter et peremptorius: Id quod est in hac vita occulatum respectu mortalium omnium, illud non potest habere extrinsecum aliquam notam, qua deveniatur in certam ejus, aut saltem probabilem notitiam : atque forma, qua constituntur isti sancti latibularii per mille annos sub Papatu, est in hac vita plane occulta omnibus mortalibus: ergo non potest habere illas notas, quibus vel probabiliter cognoscatur. Major probatur: quia quod nullam habet causam: nec ullum effectum per sensus cognoscibilem saltem probabiliter : nec etiam in se cognoscitur : id innegabili manet occulatum respectu omnium mortalium. Minor constat ex tota quest. 2. parall. Quia juxta Museum tota forma sanctificans latibularios vel est justitia Christi extrinsecus imputata, quæ nec in se, nec in causa, nec in effectu aliquo mortalibus vel probabiliter innotescit, saltem quatenus singularis imputatur : vel est justitia inhærens, actualis, ac omni peccato contra conscientiam admissio immunit et a solo Spiritu S. producta. Porro quis homi-

num hanc in Lutheranis et Calvinistis vel probabiliter discernat? cum nemo alterius cordis secreta (multoque minus dona supernaturalia a Spiritu S. eidem infusa) vel probabilitet rimari queat. IV. Denique idem confirmatur *xix. ἀπόστολος*, ex recepta Lutheranorum et Calvinistarum doctrina: Id quod creditur, non cognoscitur per ultimum exterrum signum. Sed congregationem sanctorum Lutherani et Calviniste tantum credunt. Ergo nullum exterrum signum illorum cognoscunt. Et haec quidem omnia et singula videtur convincere intentum. Sed jam dileundiæ sunt objectiones Amesii.

I. — « *Oves meæ vocem meam audiunt, Joann. x. vers. 27.* Ergo ibi est Ecclesia, ubi auditur verbum Dei ». Ita est. Sed quid tantum? Certe lex hinc non sequitur intentum? Tum quia auditus interior non cognoscitur: tum quia purum Dei verbum non percipitur sensu, sed fide tenetur. Unde falsum omnino est, quod replicando Amesius ait : « Protest sciri, qui profitentur se corde audire; et illa professio est nota Ecclesie ». Certe juxta hoc paradoxum omnes hereticæ pertinebunt ad veram Ecclesiam, qui nemo illorum est, qui non maxime jactet se corde audire vocem Christi. Hoc equidem nil aliud est, quam testimonium illud infallibile, sed occultum Spiritus internum, quo velut characterismo discerni plerosque omnes sectarios a Catholicis saepè dixi, ac praepicie in appendice I. *Anti-Musei* §. 10.

II. — « *Mundans eos lavacro in verbo vite*, Ephes. v. vers. 26. His verbis docetur aperte, ibi esse Ecclesiam, ubi illud bonum per verbum et Baptismum communicatur. » Resp.: Haec glossa Amesii est voluntarium commentum. Plus enim ibi non dicit Apostolus, quam Ecclesiam mundari Baptismo: ut etiam glossa Jenensis indicat. De prædicatione verbi nulla ibidem mentio. Quomodo vero hinc nisi ineptissime inferatur: ergo ubi est lavacrum vite, ibi est vera Ecclesia? Certe sic omnes sectæ hereticæ gaudebunt notis vera Ecclesia.

III. — « *Ubi sunt duo vel tres congregati etc. illuc sum in medio eorum*, Matth. xviii. vers. 20. » Resp.: Juxta hanc quodlibeticam illationem includentur iterum pleraque hereticæ synagogæ, si sufficeret qualitercumque in nomine Christi facta congregatio. Requiritur ergo, ut fiat ab illis qui funguntur autoritatem Christi per Apostolos eorumque successores propagata.

IV. — « Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Joan. xv. vers. 5. Evangelium virtus Dei est in salutem omniconcedenti. Rom. i. vers. 16. » Sed quid hic infert? Ergo prædictio verbi et Baptismus sunt nota vera Ecclesie? Cur non etiam ita? Ergo omnes quibus locutus est Christus, mundi sunt propter sermonem ejus. Ergo Ecclesia etiam constat ex Pharisæis quibus locutus est Christus. O! quodlibetica logiam!

V. — « Chrysost. idem nobiscum sentiebat homil. 49. in Matt.: Qui vult cognoscere, que sit vera Ecclesia Christi, unde cognoscat nisi tantummodo per Scripturas? Et August. lib. de unit. Eccl.: Nolo hominum documenta, sed divinis oraculis S. Ecclesiam demonstrari. » Resp. 1: Ad exagrationem S. Chrysostomi applicanda est responsio ex tom. 4. ubi actum de lectione Scripturae in lingua vulgari. Quamquam non video, quomodo ex ejus verbis inferatur thesis sectariorum. Nam esto, velit per solam Scripturam demonstrari Ecclesiam; non tam sequitur, quod quæcumque interpretatio Scriptura ab hereticis jactata, signum sit Ecclesia vera. S. Augustinus contra Donatistas optime urget, S. Scripturam, quæ diffusionem vera Ecclesie per omnes gentes clarissime doceat, cum contra Donatistas, ex nonnullis obscuris et figuratis dictis, itemque nescio quibus narrationibus apocryphis, et conviciis, monstrare salagerant, Ecclesiam remansisse in sola Africa. Itaque juxta S. August. ex Scriptura probatur, ubi sit Ecclesia, non tamquam ex nota Ecclesie; scilicet universalitas et diffusio per omnes gentes. Verum instat Amesius, et infert: « Ergo Scriptura, cum notificat notas Ecclesie, debet non tantum Ecclesie ipsa sed etiam notis esse notior ». Resp.: Plus hinc non sequitur, quam S. Scripturam esse ex hypothesi (cum scilicet est recepta, et clare loquitur, et ortum quiescoisse de Ecclesia), non autem simpliciter notiorum Ecclesia ejusque notis.

Instat 2. « Si Scriptura doceat, quæ sint notæ; tum ubicumque doctrina illa, quam Scriptura docet, prædicatur, recitetur, et exercetur, necesse est, ut ibi apparent notæ Ecclesie, atque adeo ipsa Ecclesia ». Resp.: Admissa sequela, nego, doctrinam S. Scripturæ vere doceri, recipi et exerceri a Lutheranis et Calvinistis. Illam enim hi ad sui cerebri phantasmata detorquent.

Instat 3. « Scriptura est notior quam Ecclesia, quia ex Scriptura probatur Ecclesia. » Resp.: Scriptura est notior tantum secundum quid, simpliciter autem prior et notior est Ecclesia, cum fuerit ante Scripturam, et Ecclesia data est Scriptura a Deo, quam illa alii tradit et explicat. Calumniantur porro Amesius, cum subdit: « Hęc simpliciter esse sophistica, cum agatur hic de verbo Dei essentialiter sumpto, non de modo ejus vel signo, qui est in scriptione: agitur etiam de Ecclesia hac aut illa particulari, non de tota militante ». Falsa, inquam, hęc sunt: nam et verbum Dei etiam essentialiter sumptum, de lege ordinaria, non innovescit post tempora Apostolorum (de hoc enim stata Ecclesie sermo hic est, scilicet post promulgationem Evangelii per Apostolos), nisi per prædicationem legitimam. Et eum agitur de notis, sermo est sine dubio de Ecclesia militante universalis.

Instat 4. « Juxta Bellarmini definitionem, fides Christiana pertinet ad essentiam Ecclesie. Et illa fides est ex audita verbi Dei. Ergo necessere est verbum ipsum Dei esse simpliciter prius Ecclesia. » Resp.: Concedo sequelam de Ecclesia, quam Christus ante ascensionem suam caput colligere: sed nego de tempore Apostolos sequente, et prædicatione Apostolorum in Scripturam redacta, de qua tantum quiesco hic est, non vero de revelatione immediata per Deum Prophetis et Apostolis facta, quam nemo negat esse priorem Ecclesia per Apostolos congregata.

Instat 5. « Si Scriptura sit notior quando est recepta (ut Bellarm. fatetur), ergo semper est notior: semper enim ex quo data fuit, fuit et erit in Ecclesia recepta. » Resp. 4: Iterum fallit Amesius, sumens verbum, seu revelationem divinam abstracte; cum de eo quod est in Scripturam redactum Bellarmius loquatur. 2. Esto, quod Scriptura sit semper in Ecclesia recepta, an ideo notior est Scriptura illa, qui nec Ecclesiam nec Scripturam cognoscunt, sed de religione capessenda deliberant? Sane tales, cum S. Augustino, merito non credenter Evangelio, nisi Ecclesie eos ad hoc commoverent auctoritas.

Instat 6. « Si in questionibus de Ecclesiæ notior est Scriptura, tum etiam simpliciter et in omnibus. Non enim est aliud aliquod fidei principium, de quo quiesco possit oriiri, quod est Scriptura simul et Ecclesia notior; et Scriptura non minusclare et im-

mediate institutum Ecclesiam de aliis necessariis, ac de Ecclesia ipsius natura. » Resp. 1: Neg. suppositum, si (ut Amesius facit) sumatur universaliter. Nam etsi jam dudum inter nos et hereticos controversia agitur: penes quos sit Ecclesia, et utrinque aliquo modo conventum sit de SS. Scriptura libris: tamen in omnibus paganis et Judais securus accedit; qui indagantes veram religionem et Ecclesiam, non ideo notiorum habent Scripturam. Resp.: Neg. conseq. ejusque proportionem. Ad hoc enim ut infidelis ad fidem et Ecclesiam catholicam convertatur, non est necesse ut habeat aliquod aliud fidei principium Ecclesia et Scriptura notius, sed tantum ut habeat motiva et signa, quibus fiat sibi evidenter credibile, hunc cōtum esse columnare et firmamentum veritatis. Unde ridiculus est Amesius, dum mox subdit: « Pro infidelis conversione oportere primum proponere Scripturam, ut ex ea considerat Ecclesiam ». Sed, queso, unde persuadet tali, hos libros esse verbum Dei, et non alios: hunc esse sensum, et non alium?

Instat 7. « Inter nos et Pontificios quæstio ora est de Ecclesia. Scriptura est utrinque recepta. Scriptura enim clara est de Ecclesia, inquit Bellarm. Ergo juxta Bellarmium Scriptura hęc est notior, et ipsius Scripturæ prædictio (quantum ad notitiae rationem) potest esse vera Ecclesie nota. » Resp.: Lepidum same est hoc argumentum, quo mirum est, non vidisse Amesius, posse et nos Catholicos et quosvis secularios perinde uti ad probandum, penes se esse veram Ecclesiam: nam et nos habemus Scripturæ prædictionem. Si dicat: per hanc intelligi veram ejus interpretationem. Bene est. Sed quis jam non videat, eam esse nūctorianum principiū mendaciationē? de hoc enim unice est quiesco. Quis dubitet, unam reipsa quæstionem esse, ubinam sit vera Ecclesia? et ubi habeatur vera Scriptura interpretatio? Sed jam misso Amesio discutiendae sunt cavillationes Gerhardi.

Is disp. XII. th. 21, Bellarmino asserunt: Notas prædictas non esse sufficientes, objicit: « Quod lib. iii. de verbo Dei cap. 3. §. Philippus, scriperit sic: Non possum judicare, quae sit vera Ecclesia, nisi prius judicem, quae sit sententia congruens cum verbo Dei. Ex eo sic colligimus. Si non potest judicari, quae sit vera Ecclesia, nisi prius judicetur, quae sit sententia congruens cum verbo Dei, tum omnino de Ecclesia ju-

dicandum est ex Scriptura. Sed illud: Ergo et hoc; et per consequens Scriptura sive verbum Dei est Ecclesie nota ». Resp.: Gerhardus vel imperitum in Doctore intollerabilem, vel imposturam viro bono indignam hic admittit. Nam verba illa, non ex sensu suo, sed Melanchthonis, cuius sententiam ibi explicat, Bellarmius adduxit; ut cuivis intelligenti et aequo lectori patebit.

Th. 23. ex definitione Ecclesie a Bellarm. allata, Gerhardus sic subsumit: « Jam vero nulla est certior et magis propria rei nota, quam ipsius definitio essentialis: exprimit enim essentiam rei. Proin cum vera fidei professio, et legitimus sacramentorum usus ingrediatur definitionem Ecclesie, utique etiam hęc duo erunt vera et proprie nota Ecclesie ». Resp.: Si inter Angelos ageretur, bene hoc diceretur, cum ipsis essentias rerum intueantur. Nobis autem mortalibus, quibus vix paucarum rerum essentias valde confusa et abstractiva cogniti obtingit, necessarium prorsus est, ex effectibus et proprietatibus in sensu incurvantibus indagare rerum essentias. Adhæc, ut in append. 1. Anti-Musei §. 5. dixi: nec fides, nec Ecclesia, nec verbum possunt ulli fidelium (circa specialissimum privilegium) in haec vita esse evidenter nota: ergo nec definitio aut essentia Ecclesie: ergo per quasdam proprietates et signa extrinseca debet nobis utrumque innotescere: Qui secus sentire: in stipiteum? Danhaveri errorem incideret.

Th. 25. inquit: « Si Romana Ecclesia inde atque ideo vera Ecclesia agnosceda est, quia doctrinam Christi et Apostolorum sine mutatione integrum et inviolatum retinet, (ut Bellar. lib. iv. de Eccl. cap. 5. §. in omni, docet); consequens est, doctrinam illam, quam Christus et Apostoli tradiderunt, esse veram vera Ecclesie notam ». Resp.: Numquid gemellæ sunt haec propositiones: Antiquitas doctrina est nota vera Ecclesia: Ergo etiam veritas est nota, etc. Et haec: Ruditus asininus est nota asini: ergo etiam essentia asinina est nota asini? Decernat Titius, annon utraque illatio sit flagitiosa, puerilis, imo asinina? aut assignet formalem disparitatem. Nota etiam, verba allegata non esse Bellarmini, sed Gerhardi.

Th. 26. « Juxta Bellarm. Sanctitas doctrina est nota vera Ecclesie: atqui sanctitas doctrina non potest nisi ex Scripturis cognosci. » Quid hinc inferatur? Ergo nota vera Ecclesie non potest nisi ex Scripturis

cognosci. Resp. : Conclusio non est ad rem, nec vera, et sequitur ex minore falsa. Quare porro Gerhardus : « Quid queso, interest inter haec duo pronuntiata : Sanctitas doctrina est nota Ecclesiae, et : Pura prædicatio verbi (ac sancta doctrina) est nota Ecclesiae ». Resp. : Hoc interest, quod inter actum et eius objectum; item, quod inter rationale et risibile.

Th. 27. Juxta Bellarm. cap. 12. sola Ecclesia habet doctrinam immaculatam. Jam sic : « Quod est propria Ecclesie possessio, illud est etiam propria Ecclesie nota : Doctrina immaculata est propria Ecclesie possessio. Ergo etiam nota ». Resp. : Verba Bellarmini hæc sunt : Vera Ecclesia habet doctrinam, non solum immaculatam, sed etiam convertentem animas; et haec verba immediate sequuntur hunc quasi capitul XII. titulum : efficacia doctrinae. Quis vero dubitet, hanc efficaciam doctrinæ esse aliquod prædictum et formaliter distinetam ab ejus essentiâ, quæ est veritas? Unde nugatoria illa argutia Gerhardi non est ad rem.

Th. 29. ait : « Si falsa doctrina est certa et inseparabilis nota falsæ Ecclesie, utique doctrina vera est cerca et inseparabilis nota vera Ecclesia. Atqui juxta Bellarm. cap. 8. §. Dico hypothesis, falsa doctrina est certa et inseparabilis nota falsæ Ecclesie : ergo etiam doctrina vera est inseparabilis nota vera Ecclesia ». Resp. : Major omnino falsa est, sumpta ex sensu argumentantibus. Nam doctrina falsa evidenter talis, sine dubio arguit, non esse veram Christi Ecclesiam, in qua ipsa docetur. Et sic evidenter false doctrina, non ipsa falsa doctrina ut sic, est certa et inseparabilis nota falsæ doctrinae. At vero doctrina Christiana nec est evidenter vera nec evidenter falsa; ac proinde ejus evidenter veritas non potest esse nota vera Ecclesia. Quod si dicatur doctrina Christiana evidenter vera, evidenter moralis, physica, metaphysica et mathematica (ut fert stypetus error novorum Lynceorum), sine dubio consequenter dicetur, evidenter veritatem illam esse certissimam notam vera Ecclesia.

Th. 31. « Ex hypothesi Bellarmini (quam fuit ex lib. v. de grat. et lib. arbit. cap. 10. recitat Gerhard. th. 30.) verus ac sincerus Ecclesie filius a Pseudo-Propheta distinguuntur per sanam et incorruptam doctrinam : ergo etiam Ecclesia vera a falsa per sanam et incorruptam doctrinam distinguunt potest ». Resp. 1. : Secundum se sine dubio distin-

guitur, sed non quod nos : quia, ut diximus, veritas et sanitas doctrinæ Catholicae non est evidens. Respondeo 2 : Bellarmius plane aliud dicit, etiam referente Gerhardo th. 30. quam hic illi affingat. Verba Bellarmini in fine thesis 30. haec sunt : Vult igitur Dominus Matth. vii. ut ex fructibus doctrinæ de ipsa doctrina et Doctoribus judicemus. Porro jam judicet Titius, an Gerhardus bene potus aut somnians scripsit istas antithesias, aut vero « flagitiose vel pueriliter? » Deinceps Gerhardus conatur satisfacere quibusdam Bellarmini argumentis, ex ipso Bellarmino. Videamus quam feliciter.

Th. 33. « Quod nota (non modo re ipsa, sed) nō quidem opinione debent esse communes, illud et veritatis, et ipsi Bellarmino adversatur. Veritati quidem, quia opinio errantum non efficit, ut aliquid sit revera tale; nec quod hic vel ille opinatur suum esse, statim est ipsius proprium. Bellarmio autem, quia nota ab ipso assignata itidem magna ex parte ita comparata sunt, ut opinione haëreticorum sint eis cum Ecclesia communenes ». Resp. : Gerhardus conatur satisfacere, sed non satisfaciens. Quia 1. non agitur hic de eo quod enique a parte rei convenit ut proprium, sed de hoc precise, per quid possit alius rei ignarus in notitia rei ignota devenire. Quid autem stolidius est, quam id tentare per signa, quæ etiam opinione, non propria ei rei, sed multis aliis communia habentur? Numquid plus quam puerile esset, si quis parens ex septem filiis, qui omnes communiter sunt in opinione et possessione legitimatis, scriberet harodem unicum filium, qui a parte rei solus legitimus est : nullo alio signo discretivo addito, quam filii legitimis? 2. Non negatur, aliquas notas a Bellarmi assignatas, arrogare sibi aliquos haëreticos. Sed jam supra th. 2. sub finem monui, debere illas notas simul sumptas, ne opinione quidem aliis sectis convenire; quod sane verissimum est. Quis enim unquam Lutheranorum vel Calvinistarum illas omnes sibi appropriare ausus est? Quæ th. 33. usque ad 39. afferit, ex Amesianis expediuntur.

Th. 41. ubi retulisset ex Bellarm. lib. iv. cap. 3. Quod nota a se allatae non reddant evidenter verum, ipsam Roman. Ecclesiam esse veram Dei Ecclesiam, sed tamen efficere id evidenter credibile, ait Gerhardus : « Atqui si nota illæ non faciunt evidenter veritatem, sed tantum credibilitatem, merito

nobis sunt suspectæ. Multa enim sunt credibilia, quæ tamen non statim sunt vera ». Respond. : Hinc reluced stipitem Danaheri errorem etiam Gerhardo arrisces, adeoque evidentiā veritatis Christianæ sibi arrogasse : quod paradoxum numquam satmirari quo, quomodo apud homines non stupidos potuerit etiam plausum (nedum assensum) obtinere. Videantur que in Examini Corringiani hac de re dispiciatur, interrog. III. fere per totum.

AD CAPUT IV.

Prima nota Ecclesiae, et ipsum Catholicae Ecclesie, et Christianorum nomen. Quod probatur ex SS. Cyrillo, Paciano, Augustino : etsi enim omnis haëresis velit videri et dici Catholica Ecclesia, tamen cum interrogantur haëretici a Paganis, ubi ad Catholicum convenienter, nemo audet domum suam ostendere. Amesius 1. : « Duo nomina diverse significacionis non constituant unam notam : Sophisticè igitur a Bellarm. conjunguntur Catholici Christiani ». Resp. : Antecep. gratias assumitur : oppositum prestat ipse auctor, qui libro suo non tantum « Amesius » sed etiam « Guillelmus » signum sui constituit, et librum suum significat duplice nomine valde diverse significacionis, nempe : « Disputation. Anti-Bellarm. (qui titulus verissimum est) et Bellarm. enervati, quo nihil falsius in sensu ab auctore intento. Amesius 2. : « Contra fidem datam hic agit Bellarmius : promissio ejus exstat cap. 2 ». Deducemus notas Ecclesie ex Scripturis : « At nomen Catholicae Ecclesie in Scriptoris nullibi reperitur ». Resp. : Indefinita, non autem universaliter loquitur Bellarmius. Satis est, quod ad tuendum nomen Ecclesie Catholicae, ex Scriptura deducat, eam esse Unam, Sanctam, Catholicam, et Apostolicam; ad quas notas relique omnes redaci queunt. Ceterum si non nomen, certe res nomine Catholice significata, clarissime in Scripturis et frequentissime traditur. Amesius 3. : « Ecclesia fuit aliquando sine ipsis nominibus : ergo haec nomina non possunt esse reciprocæ nota Ecclesiae ». Resp. : Ecclesia quovis modo sumpta, concedo : Ecclesia jam adulata, de qua nobis hic disputatio est, nego sequelam. Generaliter ergo hic notandum est : Notas a Bellarmino traditas, nec seorsim singulas sumi oportere, nec pro Ecclesia quovis modo sumpta, sed in statu jam

tes etc. Quæ hic subjungit Amesius, convicia protrita sunt, quæ refutationem non merentur, adeoque nec recitationem. Falsum demum est, quod soliti fuerint Patres se vocare « Apostolicos ». Quod vero Ecclesiam in Symbolo ita vocarint, nil ad rem facit; quia sic etiam omnes Catholicæ deberent se vocare *unos*, et *sancos*, quod esset inepire. Fuit quidem olim secta, cui adherentes se *Apostolicos* vocabant, sed erant germani Encratitarum a Tatiano protrusi: qualiter et nunc Lutherani se *Evangelicos*, Calvinistæ *Reformatos* gloriose vocant. Sed periculum nullum reor esse, ut aliqua secta se primum in ortu suo Catholicam nuncupet. Etsi enim (ut S. August. ait) velint videri et dici Catholicæ Ecclesia, interrogati tamen a pagano ubi ad Catholicam conveniatur, nemo audet dominum suum ostendere ». Et per hoc evanescit Gerhardi Cavillus, quo th. 45. ita arguit: « Quocumque etiam hereticorum cœtus sibi arrogant, illud non potest esse vera Ecclesia nota, ut docet Bellarm. cap. 2. §. 5. Atqui nomen Catholicum et Christianum etiam multi hereticorum sibi arrogant, ut cum Augustino dicit Bellarminus: Ergo nomen Catholicum et Christianum non est vera nota veræ Ecclesie ». Responso patet ex ipsi S. Augustini verbis. Arrogant sibi quidem velleitate quadam et desiderio, quod tamen simul sciunt fore inefficax. Cur enim alias non auderent ostendere dominum suum, rogali ubi ad Catholicam conveniatur? Sic ut si quæstuaria et vulgaris vellet virgo haberi et dici, rogata tamen ubi ad Parthenonem conveniatur, non audet suum lupanar ostendere.

Idem th. 50. sic inquit: « Juxta Bellarm. prima nota est ipsam Catholicæ Ecclesiae et Christianorum nomen. Aut ergo concedat non esse Catholicos, aut neget; non esse Christianos, posterius facere non poterit, quia conc. Trid. sess. 15. in salvo conductu Protestantibus dato, Christianorum nomen nobis tribuit ». Resp.: Etiam hæc cavillatio est. Theologo Lutherano perquam digna. Quis enim nescit hanc equivocationem vulgo usitatim: cum tamen in verborum proprietate nemo sit Christianus vere et univoco nisi Catholicus. El si jure merito eos qui Lutherani sunt et vocantur, non magis in numero proprie et univoce Christianorum ponimus, quam olim SS. Patres posuere Valentianos, Arianos etc. Verissime enim jam olim Tertullianus pronuntiavit: « Si

heretici sunt, Christiani non sunt ». Non est tamen infrequens, ut nomine « infideliū » non nisi paganos, Turcas, et similes nullatenus Christum professos appellentur; et vice versa omnes qualitercumque Christiani professos, « Christianos » nuncupemus, sic ut caseum ligneum, aut hominem pictum, non numquam absolutes casel et hominis vocabulo designamus. Salvus conductus Protestantibus concessus ipsos non nomine Christianorum, sed conceptis, verbis « personas Augustanae Confessionis » iterato vocat. Verba autem illa et Gerhardo citata: « Quæ quidem omnia pro universis et singulis Christi fidelibus, pro omnibus Principibus et personis quibuscumque tam Ecclesiasticis quam sæcularibus cujuscumque status inviolabiliter observanda esse promitti »; ridicule in hanc rem producentur. Cur enim « Christi » fidelium nomine necessario ibi etiam intelligentur Protestantes, cum in aliis nominibus sufficienter includantur, neque illo universal: « personis » cujuscumque status et conditionis: siquidem ibi vocula Pro « universis », accipiat pro eo, quod est « in favorem », non vero quod est, « nomine universorum ». Anceps certe est significatio ly pro. Præterea reliquias nugas triviales Gerhardi, ex dictis jam expeditas.

Ad CAPUT III.

Secundam notam Ecclesie Bellarminus ponit antiquitatem. Nam vera Ecclesia sine dubio antiquior est quam falsa, sicut Deus prior est diabolo: Prius bonum semen, postea zizania supereminantur. Ecclesia ergo dicitur Catholicæ, quia omni tempore fuit; et Apostolica, quia fundata ab Apostolis, ac proinde antiquissima est. Amesius 1. « Antiquitas si simpliciter et per se consideretur, non potest esse nota Ecclesie, quia communis est affectio omnium rerum veteristarum. Si in concreto cum ipsa Ecclesia; tum non potest esse nota, quia est obscurior vel ignorior quam Ecclesia per se. Multo enim facilius est scire, hic aut illic esse Ecclesiam, quam scire, eam ibi aut alibi jam esse, atque etiam olim fuisse ante multa saecula ». Resp.: Hoc est mugari. Non enim queritur, quemnam sit congregatio quovis modo Christum professi (id enim cuivis obvium est), sed quemnam sit vera Ecclesia Dei. Hæc autem veritas in se evidens in hac vita fieri nequit, ejus tamen antiquitas et duratio, velut

veritates proprietas et notæ, moraliter nobis sunt evidentes. Amesius 2. « Antiquitas nullo modo potest esse inseparabilis nota Ecclesie, quia et omnis particularis Ecclesia et ipsa etiam Catholica tota habuit initium et aliquando fuit non antiqua ». Resp.: Hic cavillus alibi excussum est, ubi dixi, Ecclesiam hic dum ejus notas tractamus, accipi, non nisi in statu adulto; aut certe si abstrahendo ab omni statu, consideretur, competit ei radicaliter, et in actu primo; sicut infans recente natus est rationabilis, et si non nisi post multis annos in actu secundo ratiocinetur. Omitto tertium effugium Amesii; est enim nomen tritissimum omnium hereticorum, antiquitatem sibi arrogantium, dum antiquis Prophetarum et Apostolorum scriptis sua nova idola involvere querunt.

Bellar.: In omni insigni mutatione religionis semper ista sex demonstrari possunt 1. Ejus auctor. 2. Dogma novum. 3. Tempus quo cœpit. 4. Locus. 5. Quis etiam oppugnat. 6. Exiguus aliquis cœtus, unde cœperit. Sed nihil horum de nobis ostendere possunt adversarii. Ergo. Amesius 1. : « Ex istis sex, unum tantum est, quod generaliter possit ostendi de omnibus heresisibus, quod scilicet dogma novum introduxerint. Heresies quædam, dicit August., sine auctore et sine nomine Philaster commemorat. « An debuerat igitur illa heresies tamquam veritas antiqua probari? » Resp.: ly Hæresies aquivocum est. Universum sumitur pro errore contra fidem aperto: hic autem ut illas sæpe, Bellarminus illud accepit pro ipso cœtu hereticorum. Unde evanescit cavillatio Amesii. Falsum etiam esse summum primum pronuntiatum quod quatuor alia ex illis sex, facile ipsi notare potuit, ideoque nec unica data instantia pro opposito, mox subdit: « Fides nostra in erroribus rejeciendis non debet ex historiis humanis, vel temporibus, locorum et hominum cognitione suspendi ». Sit ita. Quid hinc contra nos? Amesius 2. « In Ecclesiam Iudaicam vari et graves errores irreperant ante adventum Christi: Christus tamen ipsa dogmata sola refutabat: nulla habita ratione auctorum, locorum, temporum, et similium nugarum ». Esto et hoc: quid inde contra nos? Nonne variis potest unus idemque error revinci? an ideo alteram improbo, quia hanc hic et nunc ineo? Amesius 3. « Quamvis in multis erroribus Pontificiorum, quam proxime saltet accedere possimus ad auctores, loca, tem-

pore designanda, si operæ pretium esse duceremus; quia tamen magna pars apostasie Pontificiæ non subito fuit inventa, sed paulatim dormientibus vigilibus, idcirco tam exacta circumstantiarum notatio in tota mutatione non est exigenda ». Resp.: Insigne hoc commentum persimile est illi Judaico, quo corrupi pecunia excubitoribus jubebantur dicere, Christum e sepulcro, ipsi dormientibus, sublatum esse. Lutherana et Calvinistica novitate quid potest clarius esse, cum toties provocati, nec unicum mortalem ex decem sæculis Lutherum precedentibus hactenus nominare poterint, qui XVII. præcipuus articulus Lutherano-Calvinisticos professus sit. Cum vicissim pleraque omnia dogmata controversa cum Catholicis tenuisse Patres antiquos, plurimi etiam ex adversariis aperte fateantur, et singulatim post Apologia Protestantum Brerlei, ostendit P. Forerius 2. part. quest. vx. lib. 1. per totum. Et nos in particularibus controversis idem prestabimus, præcipue contra Titianam ostensionem.

Quia Gerhardus hic objicit, aut coincidunt cum Amesianis, aut multo his insulsiora sunt. Quale est illud th. 61. ubi ait: « Bellarminus agnoscit quædam in Rom. Ecclesia esse nova, ut sunt: modus eligendi Pastores, ordo inter Episcopos et Cardinales concilia Episcopalia in senatum cardinalium mutata ». Cur non addidit, quod nunc Cardinales vocentur Eminentissimi, qui antehac Illustrissimi et Amplissimi? Anne in his aliqua fidei novitas? Audeat negare Titius, ejusmodi nugas esse pueriles, uti et illas th. 63. et 64. quas piget commemorare.

Ad CAPUT VII.

Quarta Ecclesie nota, est amplitudo, sive multitudine et varietas credentium. Ecclesia enim Catholicæ non solum debet amplecti omnia tempora, sed etiam omnia loca, omnes nationes, omnia hominum genera. Quæ Amesius hic reponit, sunt exculcate paleæ. Nam 1. quod ait: « Amplitudinem convenire etiam erroris, jam expeditum est supra. Quod ait 2. « Eam convenire etiam dominio Antichristi ». Similiter 3. quod « amplitudo sit minus nota quam ipsa Ecclesia per se », est ejusdem rationis cum eo, quod supra tractando de notis in genere excussum est. Denique objicit ex ipso Bellarmino (quod etiam Gerhardus facit th. 69) quod si sola